

SÜLEYMAN HAN

KARANLIĞA
DİRENENLER

OKAY TIRYAKIOĞLU

ROMAN

SÜLEYMAN HAN
Okay Tiryakioğlu

TİMAŞ YAYINLARI | 3088
Roman Dizisi | 150

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Emine Eroğlu

PROJE EDITÖRÜ
Seval Akbıyık

EDITÖR
Ümran Tüzün

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

1. BASKI
Mayıs 2013, İstanbul

ISBN

ISBN 978-605-08-1034-9

9 786050 810349

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24 Faks: (0212) 512 40 00
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr
timas@timas.com.tr

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT
Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

I. DEFTER

Âlemin Temeli Devletli Hünkâr Sultan Selim-i Sani Han'ın emriyle, Vehimi Orhun Çelebi'nin, Divan-ı Hümâyun'da verdiği 14 Cemaziyelâhvel 975 tarihli ifadesinden alıntıdır. Defter, Rumeli Kazaskerliği üst yazısıyla, başnaip Mustafa Fehmi Efendi tarafından Şervâl'in yedinci gecesi Hünkâr'a sunulmuştur.

I

Şeri ve örfi hukukun bana tanıdığı hakların farkındayım Efendim. Bunun gibi pek çok başka gizli oturumda tanık sıfatıyla Divan-ı Hümâyun'da bulundum. Devletin ileri gelenleri, başta siz Sadrazam Sokollu Mehmet Paşa ve Şeyhülislam Ebussuud Efendi Hazretleri olmak üzere, bu hakikate şahitsiniz.

Bu celsenin nihai bir mahkeme hükmü taşımadığının farkındayım. Ancak daha sözümün başında belirtmeliyim ki Sultan Süleyman Han'ın, 20-21 Safer 974 gecesi vefatı, tabii sebeplerle gerçekleşmiştir. Suikast söylentileri bütünüyle boşunadır. Hayır hayır, kendi başıma hüküm veriyor değilim. Bunu size, onun en yakın muhafızı ve Çelik Hilal teşkilatının kurucusu olarak tüm bilgi ve tecrübemle, gönül rahatlığı içinde söylüyorum.

Yıllar boyu merhum Hünkârımın kıymetli evlatlarına atılan iftiralar yüzünden, ben de bu milletin bir ferdi olarak ziyadesiyle rahatsızım. Ne yazık ki bir zamanlar merhum Velihaht Şehzade Mustafa Han üzerinde oynanan bu çirkin oyunların bir başka çeşidi, Padişah-ı Âlempenah II. Selim Han hakkında, daha iktidarının bu ilk aylarında kurgulanmaya çalışılıyor. Devlet-i Âliyye'nin yüce tarihinde görülmemiş yalanlar ve karalamalar asrındayız ulular.

Evet Efendim, uzun ömrüm boyunca benim de çeşitli iftiralara uğramışlığım vardır. Lakin bunlar hiçbir zaman, düşmanlarımın umduğu kadar huzursuz etmemiştir beni. Çünkü sağlam kalan tek gözümle defalarca şahit oldum ki masum adam, yağlı kendir bir şekilde boynuna geçmişse eğer, son nefesini kolay-

lıkla verir; tek, hayatı için yalvarmasın. Evet, suçlu ya da masum, hayatı için dize gelip de kolay ölen kimseye rastlamadım ben.

Şuna tüm kalbimle inanıyor ve en gür sesimle haykırıyorum efendiler; günahsız adamın kanı topraktan hafif olur. Bir müddet gizlenebilse de mutlaka usul usul yerin üstüne yürür. Gerçi günahsız değilim ben, yalnız masumiyetim bu meselede kesindir.

Halihazırda, haşmetli II. Selim Han'ın dahi yüksek şahsına bulaştırılmaya çalışılan bu 'suikast' çamuru, şahsıma ve dolayısıyla Çelik Hilal'e yüklenmek istenen sorumluluktan çok daha fazla canımı sıkıyor. Ne var ki haklısınız, zihinlerde evhama yer bırakmamak gerekir. Ama şunu da benim gibi görmüş geçirmiş, ömrünü devletine ve milletine hizmete adanmış bir pirifaniden vasiyet olarak kabul etmenizi rica ederim; köksüz şüpheleri fazla kurcalarsanız, sebepsiz yere köklü bir fitneyi uyandırabilirsiniz.

Evet Efendim, bahsetmemi istediğiniz dönemin hem öncesi, hem de sonrasıyla ilgili olarak hafızam halen binlerce ayrıntıyla pırıl pırıl. Tam ortasına gün vurmuş, durgun bir su gibi, onlarca yıllık derinliği apaçık görebiliyorum. Geçen zaman, o hazin günlerle ilgili hiçbir ayrıntıyı solduramadı. Keşke bunu başarabilseydi ama olmadı, yapamadı işte. Unutuşun o sığ kuyusu başında durup da, dibindeki kokuşmuş, zehirli suya gözümü diktiğim kimi geceler hâlâ kâbuslarla sonlanıyor. Titriyor, anlam veremiyor, ama sabah uyandığım da, kendime hayret ederek olan biteni son derece tabii bulduğumu acıyla fark ediyorum.

Veliaht Şehzade Mustafa Han'ı evladım gibi severdim. Hiç sahip olamadığım bir oğuldu o benim için. Heyet-i Âliyyenin malumlarıdır ki onu yalnız biz askerler değil, ahali ve sizin gibi ulemadan, vüzeradan yüksek seçkinler de pek severdi. Kuyusunu kimlerin kazdığı ve dahi kışkırtıcıları, cümlelerin malumudur.

Hayır Efendim, hiçbir şey ima etmiyor, kimseye bühtanda bulunmuyorum. Densizlik etmek niyetinde de değilim; lakin beni hepiniz tanıyorsunuz. Her zaman açık olmayı, merdane

hareket etmeyi sevdim. Sözü dolandırmaktan hoşlanmam ve benim gibi artık seksenli yaşlara eriştiyseniz, olaylar ve insanlar karşısında çok daha pervasız hareket edebiliyorsunuz.

Özür dilerim, anlayamadım... Kulaklarım eskisi gibi değil, bağışlayın. Pargalı İbrahim Paşa'nın infazı esnasında kaybettiğim, zaman zaman cam bir bilye, umumiyetle de bantla örttüğüm sol gözüm gibi, kulaklarımdan da yalnız biri işitiyor. Osmanlı tarihinin, bence en acı gününde kaybettim kulağımı ulular.

Asla Efendim, siz, Rumeli Kazaskeri Kemal Paşa Hazretleri, beni, her gün aynada gördüğünüz şu nurlu çehreniz ve ak sakallarınız kadar iyi tanırırsınız. Ömrümce kimseye kin gütmüşlüğüm yoktur!.. Bilhassa velinimetim merhum Süleyman Han Hazretleri için büyük bir minnet ve derûnuma işlemiş katıksız bir sevgiden gayrı hiçbir duygu barınmamıştır yüreğimde. Kırgınlık mı dediniz? Herkes zaman zaman bir şeylere kırılır Allah aşkına. Lakin Hünkârıma gücenmek, benim gibi kara çadırda doğmuş bir Türkmen çocuğunun işi değildir. Onun devr-i saadetine erişmiş ve hizmetinde bulunmuş olmaktan ancak ve ancak gurur duyuyorum.

Bana iyi kulak veriniz Efendiler! Mutlak inancım odur ki on üçüncü ve son seferine çıkarken yiğit Süleyman Han, ilerlemiş yaşı ve hasta bedeninin bu sıkleti daha fazla taşıyamayacağını mutlak bilincindeydi. Onun, Avrupalı krallar gibi kişisel hırsları sebebiyle Divan'ı savaşa zorladığı tek bir gün dahi olmamıştır. Ömrünü İ'la-yı Kelimetullah peşinde geçirdiğine ise hepimiz şahidiz. O yüzden, son nefesini rahat yatağında değil, atının sırtında, harp meydanlarında vermek istemesini anlamak şimdi hiç de zor olmamalı. Size bunu bir misalle izah edeyim.

Tahttaki uzun yılları boyunca, onunla birlikte pek çok defa, kimisinde tebdil-i kıyafetle, Mihmandar-ı Nebi Hazreti Ebu Eyyub el-Ensari Hazretlerini ziyaret etme fırsatı bulduk. Süleyman Han, kahraman sahabinin, seksenli yaşlarda bir pirifani

olmasına rağmen, İstanbul kuşatmasına nasıl büyük bir hevesle katıldığından huşuyla bahseder, surlara en yakın noktaya defnedilmeyi vasiyet etmesindeki cesareti, kimi zaman titreyen bir sesle, tekrar ve tekrar anlatırdı.

Ruhu, çalkantılı boğaz sularının üzerindeki küçücük teknesinde akıntıya kapılmış bir balıkçı gibi iç nizamını yitirirdi böyle anlarda. Sair zamanlarda fazla lakırdıdan hazzetmeyen bir insan olmasına karşın, yalnız diliyle ve dudaklarıyla değil, ruhuyla da biteviye konuşurdu sanki benimle. Eksik bir nokta kalmasını istemiyormuşçasına gözlerini gözlerime dikerdi sonra. “Vatanından binlerce mil uzaktaydı,” diye fısıldardı. “Hiç bilmediği bir diyarda tek başına defnedilecekti. Tevekkülünde eriştiği noktaya bak ki Vehimi, korku onun yanından yöresinden dahi geçememiş... Zira tevekkül edene Allah yeter!..”

Ardından ağır ağır, Yasin, Tebareke, Fetih ve Secde sûrelerini kıraat ederdi. Bazen elindeki Mushaf’ı kapatır, saatler boyu sandukanın cilalı sathındaki yansımından gözlerini ayırmadan, tek kelime dahi etmeden öylece dururdu. Yüzünde demirden bir ifade belirirdi böyle zamanlarda. Gözleri kırpışır, solgun benzine kan yürür, belli belirsiz tebessüm ederdi. Lakin gözbebeklerinde mavimsi bir pırıltılı, az da olsa ürkütücü bir ışığın ipilediğini görürdüm. Nefes almaya dahi korkardım o zaman. Bir ürperme geçerdi bedenimden.

Akşemseddin Hazretleri’nin fethin öncesinde tanık olduğu o yeşil nura mı dikiyordu ulu Hünkâr gözlerini? Neden titriyordu? Alnı neden öyle boncuk boncuk terliyordu? Rahmet meleklerinin civarımıza sokulan varlığı mıydı ona böylesine tesir eden? Bizzat Hazret’in ruhuyla mı müşerref oluyordu yoksa? Belki de bu ziyaretlerimizin, halk arasında canlandırdığı söylenti doğruduydu. Süleyman Han’ı, bir önceki gece gördüğü rüyasında kabrine çağırın, mübarek sahabinin ta kendisiydi.

Hayır Efendim, bu onun esrarengiz bazı hallerindendi ve ben, üzerindeki o gizem perdesini aralamak için tek soru dahi sormazdım. Mahrem bir durumdu, bu aciz de bir yakını olarak tanık olmuştu hepsi bu. Eğer yersiz suallerle rahatsızlık verecek olursam, kalben benden uzaklaşabileceğini hissediyordum. Bunu göze alamazdım.

II

Neyi sormak istediğinizin farkındayım Efendim! Tüm bu suallerle, Şehzade Mustafa Han'ın katlinin ardından Süleyman Han'a bir gazez duyup duymadığıma tam olarak kanaat getirmek istiyorsunuz ve inanın, bu yerinde çabalarınızı takdirle karşılıyorum. Evet, Mustafa Han'a olan muhabbetim cümlelerin malumudur; ancak sizlere, Efendimin tüm çocuklarına ayrı ayrı pek büyük bir sevgi duyduğumu ve her birini canımdan aziz tuttuğumu da hatırlatmak isterim.

Hem rahmetli Şehzade Mustafa Han'ı 'veliaht' olarak tasavvur etmemde neden bir sakınca olsun? Siz, Serdarımız Lala Mustafa Paşa; gözlerinizde beliren kırgınlığı görebiliyorum. Pek yakında, Yemen'e, Zeydi imamlarından Topal Mutahhar'ın çıkardığı isyanın üzerine büyük bir orduyla hareket edeceksiniz. Kılıcınız keskin, gazanız mübarek olsun; lakin burada konuşulanları ömrünüzce hatırlamanızı dilerim Allah'tan. Hem, siz diğer ulular; işte yüreklerinizin karanlıklarındaki seslendiren benim gibi bir ahmak var karşınızda... Bundan memnun olmalısınız!

Evet, iyi bilinsin ki ben, Mustafa Han'ı tahtın tek varisi olarak görüyordum ve bunu hiçbir zaman gizlemedim. Bu hususta, koca Osmanlı mülkünde zat-ı acizimle hemfikir olmayan kimseye rastlayamazsınız. Bu konuşmanın tutanaklarını er geç Selim Han'a sunacağınızı biliyorum. Gazabını, belki de bu şekilde üzerime çekebileceğinize ve artık şu zayıf bedenimden kurtulacağınıza inananlar vardır içinizde. Evet, soruşturmanın sonuna

doğru bunun olacağını da biliyorum ama umurumda mı sanıyorsunuz? Hünkârım beni iyi tanıdığını sanıyor, tıpkı sizler gibi. Onun âlî hükmüne şu ip gibi incelmifş boynum derhal fedadır, ama öyle ağır sırlarım var ki benim... Öyle ağır ki...

Merhum Mustafa Han hakkındaki düşüncelerim, Selim Han'ın değerini zinhar alçaltmaz; yalnızca üstlendiği görevin zorluğuna bir delil olarak tutulabilir. Ben, onun dahi muhteşem cediti gibi elinde kılıcı, İslam'ın ve Devlet-i Âliyye'nin yüksek menfaatleri uğruna sınır boylarında ömrünü tüketeyeğine tüm kalbimle inanıyorum. Zira Âl-i Osman, sarayının haremindedir günlerini zıyan eden bir padişah utancını henüz tatmadı hamdolsun. Allah esirgesin, öyle bir gün gelirse eğer, ufuklar kararmifş demektir efendiler. Selim Han ise daha şimdiden Hindistan Müslümanlarının, Portekizlilere karşı yardım taleplerini karşılayabilmek için canını dişine takmıştır. Ömrüm vefa ederse eğer, onur ordusunun başında, sınır boylarında görecedeğime inanıyorum.

Lakin bugün, şu zayıf bedenimi şuracıkta cellatlara teslim etseniz dahi, Mustafa Han hakkındaki fikirlerimden geri adım atacak değilim. Evet, Türk'ün geleneğinde hanlık veraset kanununun mevcut olmadığını bilmiyor olmam mümkün mü sizce? Beylik ve sultanlık, şehzadelerden birine, ancak ve ancak Allah tarafından bağışlanır. Bundan dolayı Allah'ın rahmetine mazhar olan o saadetli zatın meşruiyeti sorgulanamaz; lakin şehzadelerin akıbetleri üzerinde, mertliğin önüne gececek ucuz ve gaddarca oyunlar oynamak, Allah'ın hükmüne karşı gelmek değil midir?

Mustafa Han'ın, eriştiği o acı sonda, şahsi hataları vardı elbette. Lakin idamına sebep olan mevcut deliller, üzerlerinde derin şüpheler barındırır ki eğer dinleme lütfunda bulunursanız, ilerleyen zamanda hepsine sıra gelecektir. Bu hususta şimdilik, şehzade Bayezid Han'a uzun yıllar gösterilen anlayışın, ondan esirgendiğini söylemekle kifayet edeceğim. Bilmenizi isterim ki

hakikatte bu durum, Mahidevran Sultan'ın evladı olmakla, Hürrem Sultan'ın evladı olmak arasındaki incitici farktır.

Âlâ Efendim, biraz daha geriye gidecek olursak, Mustafa Han ile yetişkinlik çağlarındaki en derin sohbetlerimizi, Şah Tahmasb'ın firari kardeşi Elkas Mirza ve veziri, Sünni ulemadan kıymetli bir âlim olan Seyyid Azizullah'ın Dersaadet'te buldukları 954 Ramazan'ının son günlerinde yaptığımızı söyleyebilirim. Şah Tahmasb'ın ani bir baskınla Tebriz ve Van'ı ele geçirdiği günlerdi. Her nasılsa benim de bolca boş vakit bulabildiğim bir dönemdi bu. Zira Şarlken'in, Estergon'un fethi sonrası zorunlu bir ateşkese yanaşması sayesinde, Batı'da nispi bir rahatlık sağlanabilmiş, ben de yıllardan sonra ilk defa bir bayramı Dersaadet'te geçirme fırsatı yakalayabilmiştim.

Hayır Efendim, benim gibilerin evlenmeye ve çoluk çocuğa karışmaya vakti olamaz. Hem bizim yaşantımız yeniçerilerinkinden çok daha tehlikeli ve katıksız bir nizam gerektirir. Durum böyleyken, nasıl olur da onların dahi sahip olmadığı bir ayrıcalığa hak kazanabiliriz?

Z Elkas Mirza, otuzlarının ortasında, yani aşağı yukarı Mustafa Han ile yaşıttı. Tıpkı onun gibi uzun boylu, güçlü kuvvetli, parlak gözleri manalı, civan bir delikanlıydı. Lakin Mustafa Han'ın, dedesi Yavuz Sultan Selim'i hatırlatan o sade ve savaşı görkemini yanında, Mirza, sürmeli gözleri, tarçın yağıyla parlatılarak örülmüş sakalı ve sırmalı kıyafetleriyle tam bir saray adamı intibası uyandırıyor. Halbuki onun cesur bir muharip olduğunu biliyorduk. Devlet adamı olarak ne denli yetkin olduğunun haberleri ise bize çok önceden ulaşmış, bu sayede Süleyman Han'ın teveccühünü kazanmıştı.

Ulu Hünkâr'ın, Sünni Elkas Mirza'yı, Şii Şah Tahmasb'ın yerine tahta çıkarmak ve böylece Osmanlı'ya metbu kılacağı bir Safevi Devleti arzusunda olduğuydu malumunuzdur. İşte bu dönemde, Genç Mirza'nın, bin kişilik hususi muhafız birliğiyle

Erzurum sancağına sığınması, bu abdiacizin ve seçkin adamlarının faaliyetlerinin bir sonucudur.

Zira Şah Tahmasb'ın, İmparator Şarlken ve Papa III. Paulus'la yakın irtibat halinde olduğunu biliyorduk. Bu hususlar Divan'daki o sonu gelmez huzursuzluğun da müsebbibiydi. Şah'ın bu tehlikeli ilişkilerini sürdürmede, ilk zamanlardaki o çocuksu çekingenliği de kalmamıştı. Heyetleri açıkça kabul ediyor, Anadolu içlerindeki yıkıcı Şii fitnesi için hamilerinden tavsiyeler alıyor, Viyana-Vatikan mihverinde sonu gelmez oyunlar çeviriyordu. Ne yazık ki Tahmasb hiçbir zaman babası gibi saygıdeğer bir düşman olamamıştır.

III

O yıl... Evet o yıl, denizcilerin piri Barbaros Hayrettin Paşa'nın vefatının ertesi olmasına rağmen güzel bir yıldır. Yaklaşan Ramazan bayramı münasebetiyle diğer kardeşleri gibi Payitaht'ta bulunan Mustafa Han, Elkas Mirza ve ben, birlikte uzun ve muhabbetli saatler geçirme imkânı bulabilmiştik. Böyle bir fırsatı arzu etseniz dahi önceden ayarlamamız imkânsızdır. Sohbetlerimize zaman zaman evladım mesabesindeki ve Çelik Hilal'in başında bulunan Gırnatalı Kemal de dahil oluyordu.

Mustafa Han, o günlerde otuz dokuz yaşına ulaşmış, ancak hâlâ o buz mavisi gözlerindeki zeki ve muzip bakışları gençliğinden hiçbir şey yitirmemiş Kemal'i çok sever, çocukluğunda olduğu gibi, Kemal'in geldiği İspanya'nın mugayir öykülerini işitmekten hoşlanırdı. Umduğum üzere, Elkas Mirza'nın da Kemal'i sevmesi uzun sürmedi.

Soğuklar erken bastırmıştı o sene. Ama uzunca bir süredir tek damla yağmurun dahi düşmediğini anımsayabiliyorum. Tebdil kıyafetlerimizi kuşanıp, ikinci namazının ardından iftar vaktine kadar, şehrin alacakaranlık havasında mühim bir izi takip eder-

cesine yürüyüşler yapıyor ve fasılasız konuşuyorduk. Daha çok geleceğe dair konulardı konuşulanlar.

Elkas Mirza'nın planladıkları ve yaptıkları üzerinde uzun boylu düşünebilecek bir genç olmadığına işte o günlerde karar verdim. Mustafa Han gibi, onun için de en emin bulduğu yolun doğrudan karar vermek ve hareket etmek olduğunu sezmiştim; ama Şehzademin verdiği kararlar, akıbeti dair derin bir sezgi gücü içerirdi. Dedesi Yavuz gibi hakiki yiğitliğin ve cesaretin pırıltısını taşırdı. Ancak ilk hareketinde, babası gibi temkinli durmayı da başarabiliyordu. Sonra bir kez başladı mı tereddüt etmez, Fatih Sultan Mehmet Han'ın sabırlı fitratını, Murad-ı Sani Han'ın bilge tutumuyla birleştirir, önüne çıkan engelleri ağır ağır ezip geçirdi.

Haklısınız Efendim. Merhum Şehzademi yere göğe sığdıramıyorum ama kendi sonuyla ilgili, basiretinin akıl almaz biçimde örtüldüğünün çetin izahını, ben de kendime bir türlü yapamıyorum. Çakır pençe fitratına eklenen cüretidir onun sezgilerini bağlayan bence; işte ruhumdaki karmaşayı dindirecek en makul izah bu. Mustafa Han'ın, babasına karşı gitgide cüretkâr hale geldiği bu sürecin hemen hiçbir aşamasında bulunamadım ben. On yedi yaşındayken Saruhan sancağına çıktıktan sonra görüşmelerimiz, zihninin içindeki karmaşayı görmemi sağlayacak kadar yoğun olmadı ne yazık ki. Lakin fermanını kendi eliyle mühürleyecek o korkunç yanılmanın ipuçlarını sizinle iletme paylaşıcağım.

Oysa Safevi prensinin durumu çok farklıydı. Söylediklerinde abartılı birtakım noktalar varmış gibi geliyordu bana. Yüreğimde, onun hakkında gün geçtikçe büyüyen bir hayal kırıklığı peyda olurken, Mustafa Han'ın bu olgunluk dönemi ve iktidardaki yılları ile ilgili umutlarım giderek yükseliyordu. Eğer iyi bir ekibi olursa, yapabileceklerine kimse bir hudut çizemezdi. Bir insan ne kadar donanımlı ve yetenekli olursa olsun, işe yara-

maz insanların arasında kalmışsa eğer, öz yetenekleri dahi sili-nip gitmeye mahkûmdur.

Mustafa Han, tıpkı babası gibi, Mirza'yla ilgili gereğinden büyük ümitler besliyordu. Ayrıca birlikteyken kurdukları liderlik hayallerinde aksayan bazı noktalar mevcuttu. Dünya eskisi gibi değildi bir kere; ancak çoğu zaman bu gençlerin, kış günleri, ocak başında maziye dair kahramanlık hikâyeleriyle oyalanan ihtiyarlardan pek de farkları olmadığını görüyordum. Dengeler değişiyor, hakir gördüğümüz Avrupa, silah tekniklerinde akıl almaz bir süratle ilerliyordu halbuki.

Ey ulular! Derebeylik ve dinî baskının anbean şiddetle sar-sıldığını görmek zorundayız, zira işin diğer ucunda biz varız. Avrupa halklarının Katolik kilisenin kadim baskılarına başkal-dırışını, Protestan itikadına hamilik ederek ilk biz destekledik. Şimdi irili ufaklı tüm krallıklar, iktisadi ve idari akıbetlerine dair daha müspet girişimlerde bulunmaya teşvik olunuyorlar, çünkü mevcudiyetlerini sürdürebilmek adına buna mecburlar. Bir şeyler oluyor Avrupada efendiler. Bir devin ağır uykusundan uya-nışını andıran, derinden derine uğuldayan, tehlikeli bir şeyler.

Habsburgların dev Avrupası, uzak kıtaların zengin kaynaklarına erişmeyi başardığından beri, değişen ticaret yollarının ikti-sadi yapımıza vurduğu darbe ağırlaşıyor. Osmanlı tüm görke-miyle ayakta elbette, ancak fetih ruhunu devam ettirmek, artan nüfusun ve geniş sınırlarımızın ihtiyaçlarını gidermek ve aske-rimizin şevkini muhafaza edebilmek için, Yavuz ya da Kanuni gibi daima zırhını kuşanmış, atının sırtında olacak padişahlara ihtiyacımız artıyor. Selim Han dahi yüksek ferasetiyle, onla-rın bu kutlu izini bırakmayacaktır, bundan şüphem yok. Lakin büyük bir mahcubiyet duyarak da olsa söylemeye çalıştığım şu ki, merhum Mustafa Han'ın ahvali diğer kardeşlerinden fark-lydı. Derin düşünceli bir insan olmasa da, atak, yiğit ve cesurdu.

Ordularımız peşinden yürümekte tereddüt etmez, Avrupa'nın bu ürkütücü silkinişine bir asır daha mani olabilirdi.

Süleyman Han'ın da, Şehzade Mustafa gibi, Elkas Mirza'ya dair o örtülü gerçekliğin farkında olmadığını görebiliyordum. Ama belki de ben haksızdım. Mirza hakikatte olduğunu sandığım kişi değil de, görüldüğü kişi olabilirdi. Ne var ki eğer şüphelerimde haklıysam, nihayetinde Süleyman Han'ın kapılacağı üzüntüyü hissederek sıkılmaya başlamıştım bile. Buna rağmen Mustafa Han'a dahi tek bir şey söylemedim. Baş başa verdiklerinde kurdukları hayaller öylesine görkemliydi ki keyiflerini kaçırmak şimdilik faydasızdı.

Oysa Kemal, benden çok daha önce Mirza'nın pek çok noktada yalan söylediğine işaret etmişti. Ona birgün, basiretimi bağlayan bir öfkeyle neden bahsettiğini sormuştum.

“Safevi ülkesinde hiçbir şeyin onun iddia ettiği kadar karmaşa içinde olduğuna inanmıyorum,” demişti, henüz dile getirmediğim şüphelerimi körüklercesine. “Dikkatli tahlil edilecek olursa eğer, Tahmasb'ı bu denli büyük bir zaaf içinde göstermeye çalışanın Elkas Mirza'dan başkası olmadığı çıkıyor ortaya. Beş aydır burada ve Tahmasb, onun yokluğunu fırsat bilip yalnızca Tebriz ve Van'ı almakla kalmadı, Sünni Şirvan halkına baskılarını arttırdı. Horasan Seferi'nin ardından gelen Özbek elçileri ulu orta öyle şikâyetleniyorlardı ki Vehimi Ağam, yalnız Elkas ve bölge Sünnilerinin değil, Özbeklerin dahi, İran üzerine yapılacak bir sefere bel bağladıkları açıktır.”

“Mirza'nın günbegün artan rahatsız tavırları bundan demek, öyle mi?”

Sarı saçlarını cilalayan gün ışığına doğru eğmişti Kemal başını, “Belî! Mirza ülkesinde kargaşalıkları bize mübalağayla haber verdi. Arkasındaki o müphem halk desteğinden Hünkârımıza o denli hararetle bahsetti ki tüm bunların doğru olmama ihtimali şimdi tüylerimi ürpertiyor.”

Bir an dūřındım. “Sūleyman Han, İşlam dūnyasının koruyucusu olarak tūm bu çağrılara sessiz kalamaz Kemal. Bađdat ve Basra'nın fetihleri dışında, Safevi meselesi üzerinde nihai bir sonuca ulaşamadığı İrakeyn Seferi'ni hālâ öfkeyle anımsamakta. şimdi, Batı sınırları nispeten sessizken, ikinci bir Çaldıran fırsatını elden kaçırmak da istemeyecektir.”

“Belki onu, bu sefere bir serdar tayin ederek, kendisinin gitmemesi hususunda ikna edebiliriz.”

Gūldūm, “Yanařır mı sence Hūnkār?”

“Asla!”

“O halde bōyle bir konuyu amamı bekleme!”

Hatırlıyorum evet... Öđleden sonraları ıřıkla řiřmiř gibi gōrūnen kōpūk kōpūk ak bulutlar peyda oluyordu Marmara'nın üzerinde. Ak kıvrımları kabarmıř dalgalar hırçınlařıyor, sođuk bir řimal yeli, sıcaklıđı sūratle dūřūrüyordu. řehzade Mustafa Han'ın en sevdiđi saatlerdi bunlar; oysa ben, Anadolu sahillerindeki tūm pencereleri, kor birer yalıma eviren ıřıkları izlerken, yaklařan gecenin varlıđıyla iimin sıkıldıđını duyardım. Evvelce bōyle deđildim, ancak o yıllarda dahi altmıřımı ařtıđım dūřūnūlecek olursa, bu ihtiyarın ne demek istediđini kolayca anlayabileceđinize inanıyorum.

O gūn de Mustafa Han, Elkas Mirza ve ben, Haliç'e, hatta yanlıř hatırlamıyorsam eđer, Yemiř iskelesine dođru tebdil halde iniyor, iskelede bizi bekleyen Kemal'le konuřmaya can atıyorduk. Bayrama iki gūn vardı. Bu yūzden, bōlgede yař meyve sebze alıřveriři telařındaki meraksız kalabalıkların arasında gōrūnmez olmak zor deđildi. Yine de muhafızlarımızı telařlandırmamak için birbirimizden hiç ayrılmadan ve mūmkūn olduđunca yavař adımlarla hareket ediyorduk.

Evet, az önce sorduğunuz ve bahis konusu günlerde üzeri şaşırtıcı bir süratle örtülmüş o tuhaf vakaya geliyorum Defterdar Halil Paşa Hazretleri. Doğrusunu söylemek gerekirse, yılların tecrübesinin keskinleştirdiği algılarıma her zaman güvendim. O gün de kalabalıkların arasından, sokak taşlarını tedirgin bir yumuşaklıkla döven ayak seslerini belli belirsiz ayırt ettiğimi daha sonra anımsayacaktım.

Ancak emanetimdeki konuklarımın önemine vâkıfsınız. Bu sebepten aramızdaki sohbe öylesine dalmıştım ki, muhtemel bir tehlikeye karşı bilincimin ikazlarını ilk anda tahlil etmem mümkün olmadı. Büyük bir gafletti bu benim için. Soğuk kuzey rüzgârına doğru yüzlerimizi eğmiş ilerliyor, ayaklarımızın altında tehlikeli şekilde kayganlaşmış taze sebze artıklarının hışırtılarını dinleyerek konuşuyorduk.

Mirza, iktidara gelirse, halkının ve komşularının erişecekleri o nihai huzuru anlatırken, sırtını tümüyle Osmanlı'nın kaynaklarına dayayacağını öylesine açıkça ima ediyordu ki, ilk anda rahatsızlık duymamak elde değildi. Ancak uzun vadede, huzura kavuşmuş Doğu sınırları demek, Osmanlı'nın cihat üzere Batı sınırlarında daha kolay hareket edebilmesi demektir. Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu için Tahmasb gibi büyük bir müttefikin kaybı ise Macaristan'ın tamamında nüfuzun yitirilmesi anlamına gelirdi elbette ve bunu anlayabilmek için Karlos'un o kara kukuletalı kahinlerinden biri olmaya gerek yoktu.

Kemal, bizi iskelenin hemen karşısındaki sokak boyunca sıralanmış, çamurlu girişlerine kat kat talaş serpili taş depoların önünde karşıladı. Yemiş Limanı'ndaki tombazların gerisinde, Karaköy'deki kalafatçı Rum esnafa karşılık, Kancabaş loncasının tam desteğinde birkaç yıl önce teşkilatlanmış 'Sultanlılar'a ait bölgedeydik. Bu gruba biz Hilaliler de tam manasıyla takviye oluyorduk. Mısır ve Akdeniz adalarından gelen gemilerin tetkik için beklediği gümrük emniyeti üzerinde gayri resmi bir denetim

söz konusuydu. Haliç'in iç kısmına doğru uzanan, bulunduğu-muz sebze pazarı da dahil olmak üzere odun pazarı ve Baba Cafer Zindanı'na kadar mevcut kesim üzerindeki hâkimiyetleri öylesine güçlenmişti ki, ilerleyen zamanlarda Kancabaş Loncası'yla bir çatışma yaşamalarından dahi korkar olmuştum.

'Sultanlılar' ak mintan ve kara potur üzerine nefli kadife cepken giyen, sağlam bedenleri her türlü ağır işe alışkın, ekserisi Karadenizli deniz işçileridir. Yetmiş okkalık balyaları ve ahşap fiçıları yardımsız omuzlayabilecek mertebede kudretli adamlardır. Hastalık, zayıflık nedir bilmezler. Pala bıyık bırakır, sakal tutmazlar. Mor feslerinin altındaki saçları kısacıktır. Aralarına kabul edecekleri yiğidin bilek gücünü kendi yöntemleriyle imtihan eder, elli okkanın üzerinde sıklet yüklenip, bir mil koşamayanı çömezlikten yukarı aşmazlar. Bugün geçmişteki kadar olmasa da hâlâ faaldirler. Zaten eskisi gibi olan ne kaldı ki?.. Sultanlıların tavırlarıysa, 'Yılanbaşılar' olarak anılan, kaba mantar pantolonlu, külhan tavırlı Rum dok işçilerine göre çok daha uygar olduğundan, ahali arasında itibarları yüksektir. Fakir fukarayı kollar, kendi aralarında birleşip taşraya yardım yaparlar.

Üç kişi yan yana zor ilerlenecek kadar dar ve dökülüp saçılmış sebzeilerin ekşi usareleriyle kaplı sokaklardan ilerleyerek, yüz kadem kadar yukarıdaki sabuncular çarşısında küçük bir depoya ulaştık. Daha önce de birkaç sefer geldiğimiz, sıcak, ılık içinde bir mekândı burası. Emniyetliydi. Sahibi, gedikli sabun atölyeleri işletmecilerinden ve Kancabaş Loncası'nın güçlü sermayedarlarından Arnavut Hacı Afrim İhsan Çelebi'ydi. Lonca'nın ilk reislerinden, hepinizin tanıdığını sandığım Tokatlı Şerafettin'in yakın dostu ve zor gününde yatağıydı. Her ne kadar arkalarında devletin örtülü desteği olsa da, tüm mahrem silahlı yapılanmaların, tıpkı çiftbozan dağ eşkıyalarında olduğu gibi, arkalarında onları her durumda kollayacak sivil yatakları bulunmadan hayatta kalmaları zordur.

Deponun eşiğinden aşmadan hemen önce, bir süredir arkamızda olan aynı temkinli ayak sesinin geçip gittiğini fark ettim. Bu benim için geç kalınmış bir uyanıştı elbette, ancak kadim alışkanlığımla dönüp küçücük bir bakış fırlattım geriye. Otuzlu yaşlarında, sakalsız, içi yeşillik dolu hasır sepetler yüklenmiş genç bir adam gördüm. Keskin soğuğa karşın kolsuz bir gömlek giymiş, külahını alnını örtecek şekilde gözlerine doğru eğmişti. Deponun köşesini dönmeden, aynı benim gibi omzunun üzerinden geriye doğru baktığını fark ettim. Bu onun için şanssız bir andı. Göz göze gelmiştik. Tecrübeli bir çayıt asla hedefiyle bu şekilde karşılaşmazdı.

Daha başını çeviremeden ona hafifçe göz kırptım. Suratı allak bullak olunca iyice açık etti kendini. Başını önüne eğdi ve gözlerini, aralarından çamur fışkıran yol taşlarından hiç kaldırmadan yitip gitti. Aslında ardından yetişip onu biraz sıkılayabilir, konuşturabilirdim. Ancak yanımdakilere bir şey belli etmemeyi tercih ettim. Bu beceriksizin merhum Sadrazam Rüstem Paşa tarafından gönderilmiş olabileceğini anlamıştım zira. ‘Demir Haç’ın ya da Tahmasb’ın çayıtlarından biri olsaydı eğer, böyle bir gaflet halindeyken onu hiç fark edemeyebilirdim bile. Paşa’nın asıl hedefi, Mustafa Han’ın attığı her adımdan haberdar olma elbette. Hünkâr’ın bu işgüzarlıktan haberi olabileceğini bir an dahi düşünmedim. Hâlâ da düşünmüyorum.

Hayır Efendim, hayır, rica ederim; takiyyeyle, müdarayla, kısacası yalanla işim yok artık benim. Evet, mesleğim gereği, gerçeği apansız çarpıtmakta ve hakikatlerin hilafına davranmakta usta olduğumu kabul ediyorum. Ancak tüm bunlar Devlet-i Âliyye’nin menfaatleri icabıydı. O günlere dönebilsem gene yapardım...

Bugün bile biraz etraflıca tahayyül ettiğimde, Süleyman Han’ın, yöresindeki hiziplerin üzerinde kurdukları baskıyı ustaca, kimseyi incitmeden bertaraf etmeye çalışmaktan nasıl yorgun